خبر

قاب‌های مستند با بوی اربعین

در ایام سوگواری ماه صفر شبکه قرآن و معارف سیما چندین مستند مذهبی را روی آنتن می‌برد. مستند «موکب بین‌الملل» داستان پیرمردی که شبانه‌روز تلاش می‌کند تا به زائران اربعین حسینی خدمت کند، روز سه‌شنبه ششم شهریور ساعت ۲۰ از شبکه قرآن و معارف سیما پخش می‌شود. همچنین مستند «قدم به راه گذار» با نگاهی به پیاده‌روی عاشقان اهل‌بیت تا حرم مطهر امام رضا(ع) در مشهد مقدس، روز سه‌شنبه ساعت ۲۳ برای علاقه‌مندان پخش می‌شود. در همین راستا، مستند «خیمه‌های بهشتی» روایتی از اعزام کاروان زیارتی و موکب امام حسن مجتبی(ع) از بوشهر به سمت کربلا در ایام اربعین حسینی(ع)، روز چهارشنبه هفتم شهریور ساعت ۲۰ در قاب شبکه قرآن و معارف سیما قرار می‌گیرد. مستند «از شلمچه تا...» یادمان دفاع‌مقدس و خدمت تعدادی از رزمندگان آذربایجان شرقی به زائران مراسم اربعین حسینی(ع) نیز روز پنجشنبه هشتم شهریور ساعت ۲۰ از شبکه قرآن و معارف سیما پخش می‌شود.

مستند «ابوحسین» خادم زائران اربعین حسینی(ع) که رستوران بین‌راهی خود را در خدمت زائران قرار می‌دهد، هم روز جمعه نهم شهریور ساعت ۸:۳۰ صبح روی آنتن شبکه قرآن و معارف سیما می‌رود. همچنین مستند «فرش‌هایی برای عرش» با نگاهی دیگر به روش و منش خادمان جوان حرم مطهر امام رضا(ع) روز جمعه نهم شهریور ساعت ۲۲ مهمان خانه بینندگان خواهد بود.

دیدگاه

تابوزدایی زبان و فرهنگ

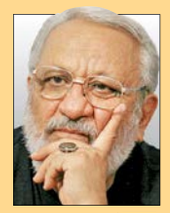

احمد میراحسان
پژوهشگر و مستندساز

هنوز فصل اول سریال آقای قاضی در آغاز پخش بود که طی یادداشتی به ارزش‌های دراماتیک آن اشاره کردم؛ داستانگویی مستندگونه، رویکرد فرمی به عناصر زندگی روزمره و جذابیت‌های بدیع بی‌سابقه، شیوه نوی روایت سوژه‌های قضایی و... . در آن نوشته اشاره‌ای به کاربرد زبان و گونه‌ای از نمایش نوشدگی فرهنگی در فضای ماجراهای قضایی کردم که می‌خواهم اکنون بیشتر به آن بپردازم.

دادگاه و مسیر ژرف شخصیت‌پردازی

سیدمحمد حسینی، سرپرست نویسندگان فیلمنامه آقای قاضی چندی پیش طی مصاحبه‌ای موضوع بودجه اندک مجموعه آقای قاضی را مطرح کرد و خواستار آن شد که بودجه اندک فصل اول مورد تجدیدنظر قرار گیرد؛ زیرا سبب شده که منبع مالی کافی برای توسعه سریال و جذابیت‌هایی که محصول گسترش فضاهای بیرونی است، موجود نباشد. در حالی که به نظرم خارج شدن از فضای داخلی دادگاه به مسیرهای ژرف شخصیت‌پردازی و تعمیق ماجراها ختم خواهد شد. پس نباید به خاطر بودجه اندک قسمت اول، ادامه سریال را محکوم به درجازدن کرد و به نحو نامعقول با بهبود روایت و قصه‌گویی آن مخالفت ورزید.

حقیقت آن است که پیشرفت و توسعه کار، حق تیم سریالی است که با اقبال مخاطب روبه‌رو می‌شود. حق تیم، ارتقای کار و سطح بالاتری از قرارداد و امکانات بیشتر و بودجه برای خلق کار ارزشمندتر است. باید از این خواست عاقلانه و تشویق معقول حمایت کرد. من موافق قراردادی شیرین‌تر برای تیم آقای قاضی هستم، اما اجازه بدهید نکته‌ای را بیان کنم.

تابوزدایی هوشمندانه از درام قضایی

می‌توان برای پروژه دیگر قرارداد بهتری با تیم مهرگان-حسینی و تهیه‌کننده محترم‌شان در نظر گرفت، زیرا این منطق معقول مدیریت غیرانتی و اداره کار بنا به صلاحیت‌های نو و کاربلدی است اما شما را به خدا صرف سود بیشتر مالی را اصل قرار ندهید و از زاویه ظرفیت یک پروژه با مختصات ساختاری و محتوای یک فرم‌خاص به موفقیت یک سریال و ضرورت ادامه آن بنگرید. به ظرفیت بسیار فراوان آن برای بیان انبوهی از تاثیرات دراماتیک و آموزه نو و تجربه‌های ارجمند حقوقی و قضایی برای مخاطب بنگرید و این ظرفیت پر نشده، مفت و ارزان آن را از دست ندهید و برای آنچه یک قاعده و حق محدود شمرده می‌شود، حقیقت و کارایی و کارکرد مفید بزرگی را رها نکنید.

مقصودم آن است که اتفاقا در آقای قاضی بودجه محدود سبب بروز یک خلاقیت بزرگ شد، فضا را به فضای داخلی محدود کرد و این لوکیشن به تمرکز عالی ذهن مخاطب روی رفتارهای ناخواسته بزه‌آلود افراد معمولی و اشتباهات حقوقی و قضایی بدل شد. پس برای جذابیت سریال به راه‌هایی دست یافت که در آن تابوزدایی هوشمندانه‌ای از درام قضایی به سود مردمی‌شدن فضای قضایی رخ داد. زبان و فرهنگ دو عنصر این شالوده‌شکنی جذاب برای توجه مردم به مسائل قضایی بود و محدود بودن سریال به فضای داخلی سبب تقویت بی‌نظیر این عناصر دراماتیک و نزدیک‌شدن به زندگی روزمره و روابط طبیعی و واقع‌گرایانه شد.

در حقیقت نویسنده و کارگردان بنا به محدودیت فضا، راه‌های خلاقانه‌ای را آفریدند که عناصر اصلی آن آفرینش یک چهره شیرین قاضی با فرهنگ متفاوت تصویر سینمایی و بازنمایی قاضی و زبان متفاوت و عنصر رویکردگرایی در بازی دیگر شخصیت‌هاست که اولین نمونه‌های جهانی شده آن را در سبک رویکردگرای سینمای مرحوم کیارستمی آزموده‌ایم و این بهره از طبیعی‌گرایی در شخصیت‌پردازی و بازی‌سازی و استفاده از زبان در سریال آقای قاضی واقعا جذابیت روایی فراوانی فراهم آورده است.

خلاقیت در فضای محدود

به نظرم محدودیت سریال به قرارداد استفاده اصلی از مکان داخلی دادگاه، آن‌قدر در این فرم و چشمگیر شدن این بازی و نوع شیرین دراماتیزه کردن فضای قضایی اثر دارد که تغییر آن لطمه‌ای شدید به آقای قاضی و ظرفیت موکد آن برای توجهات حقوقی و قضایی مخاطب و همچنین جذبه، سادگی و صمیمیت کار وارد خواهد کرد. مستدل این موضوع، سریال‌های دیگری است که در فرم معهود و البته تکراری همه آنها سرنوشت و موفقیتش به مهارت‌های موجود در پیشبرد آن داستان مربوط خواهد بود؛ اما ورود فضای خارجی، ویژگی ارزشمند آقای قاضی را به باد خواهد داد که جاافتاده و خود را سر پا نگاه داشته و از محدودیت فرصت نو و ابتکار دلنشین فراهم کرده و خصوصیت ساخته است و موفق هم هست و هنوز جا دارد که ادامه یابد و با ادامه‌اش تولید محتوای آموزشی قضایی و حقوقی به مخاطب بدهد و او را بیدار و قانونمند بار بیاورد. فضای داخلی، مشخصه دلنشین و جمع‌وجورکننده‌ای در سریال قاضی است. اگر کار موفق نبود منطقی بود آن را تغییر دهیم، اما من مطمئنم این سریال با رفتن به ادغام با فضای خارجی جذابیت بزرگ و ویژگی موثری را از کف خواهد داد.

شخصیت شالوده‌شکن قاضی

همان‌طور که گفتم آقای قاضی از دو عامل هوشمندانه بهره می‌برد. تمرکز بر زبان نامتعارف یک قاضی در محیط دادرسی قضایی و تابوزدایی از فرهنگ رسمی و پندارهای فرهنگ و شخصیت قاضی. تصورات ما از دادگاه که محصول تصویر سینمایی یا تقلید از دادگاه‌های غرب و لباس و منش و تجمعات رفتاری متکبرانه و خشک و کلیشه‌های مکرر دادگاه است. در این سریال و کاربرد زبان و رفتار شالوده‌شکنی شده و ما را مواجه با یک نوع زبان، فرهنگ و شخصیت متفاوت قاضی کرده است که با وجود احاطه حقوقی و منش متین و باهوش قضاوت سرشار از روحیات زندگی روزمره مردم و عملکرد طبیعی و واقع‌گرایانه و ملموس است. بهزاد خلج در نقش قاضی نبوغ بازیگری خود را نشان داده است. فضای داخلی مدام ما را متوجه این عنصر کرده و از طریق پذیرش این عنصر مخاطب را متمرکز بر مواضع و آموزش‌های قضایی آقای قاضی می‌کند.

به عقیده من بدون فضای جمع‌وجور لوکیشن تا حد ممکن واحد و داخلی، چنین ظهور شیرین و توجه عمیق حقوقی پدیدار نمی‌شد و حواشی سریال را به راه دیگر می‌برد.

اما این موفقیت کنونی را مطمئنا نداشت. این جذابیت و فرم روایت حالا حالاها ظرفیت تداوم صدقسمتی دارد، مشروط بر آن‌که تیم سازنده همچنان سنگ‌تمام بگذارند و با عشق کار کنند. فکر می‌کنم اگر قرار است با جلب رضایت تیم دلگرم‌شان کنند بودجه را با ادامه همین ساختار بیفزایند. کار خوب است و ارزش دستمزد بالاتری را دارد.

شکل‌گیری قاضی مردمی و عدالت‌خواه

همه می‌دانیم زبان قضا، طی زمان تحول می‌پذیرد. مسلما زبان قاضیان شرع قرن دهم حتی با زبان قاضیان عهد قاجار متفاوت بود. تفاوت بزرگ این زبان با قاضی‌های دادگستری دوران رضاشاه که عموما جامع تحصیلات سنتی و مدرن بودند و زبان آنان با قاضیان دهه ۴۰ و ۵۰ دوران محمدرضاشاه که غربزدگی و تقلید از قضات غرب به‌ویژه با تاثیر تصویر سینمایی و فرهنگ غربی الگوی متفاوت ساخته بود و باز تفاوت داستان با روحانیونی که در دهه اول و دوم شغل قضاوت داشتند و نیز با نسل سومی که در دوران رشد فساد در قوه قضاییه و ریاکاری‌های رانتی و فساد در داوری همراه بود و عدالت وانهاده شد هم زبان و هم فرهنگ متفاوتی را در جلسات دادگاه دوره‌های مختلف شاهد بوده‌ایم.

اما آقای قاضی یک الگوی زبانی و فرهنگی تابوزدا دارد. پشت نقاب زبان و فرهنگ پرطمطراق پنهان نیست تا خیانت در داوری را با تصنعات زبانی و رفتاری متکبر و بی‌روح و مرعوب‌کننده بپوشاند. از این رو خلج به نحو دلنشینی طبیعی است. قاضی تا سرحد ایثار، مردمی و عدالت‌خواه و تیزهوش است. در زبان او لحن مردم و زبان زنده و پر از زندگی و کنایه و گاه هجو و پرسش‌های افشاگر و جمله معترضه‌های پرده‌برافکن و ضمنا بس شکیبا و مودب و بدون دراژگویی و ساده موج می‌زند. فرهنگ او اخلاق‌محور، یاری‌دهنده و توأم با محبت و سوق کشف حقیقت و بدون کبر و کینه است. در اوج وقوف، از ابراز قدرت و قدرت‌نمایی و تقابل و زبان سرکوبگر و مستبد گریزان است. جدی و همدل است و فضای داخلی به تجلی این فرهنگ و تاثیر این زبان و محتوای بیدارگر و قانونمند کمک می‌کند. پس از قضا لوکیشن داخلی محدود به این عنصر بسیار درست ساختاری طراحی شده و خوب است آقای قاضی با این فرم ادامه یابد و اگر قرار است سریالی با دنبال‌کردن شخصیت‌های متهم و شاکی در متن زندگی عمومی ساخته شود، بهتر است سریال قضایی تازه‌ای بدون ربط با قواعد آقای قاضی بنویسند و کار کنند و این سریال را زخمی نکنند.

آموزش‌های فرهنگی با الگوسازی از قضاوت سالم

سریال آقای قاضی ظرفیت عظیمی در آموزش‌های فرهنگی و نیز الگوسازی از قضاوت سالم و دقیق و فسادستیز دارد. می‌تواند فرهنگ رابطه قاضیان و مردم را تغییر دهد و قاضی بی‌مسئولیت و متکبر و فاسد را منفور کند. می‌تواند به مردم آگاهی و بیداری وسیعی درخصوص حقوق شهروندی‌شان بدهد و حتی ملتی رشید در دفاع از حقوقش برابر دست‌اندرکاران دولتی و حکمرانی از هر سنخ؛ از یک رئیس‌جمهور تا وکیل و وزیر و استاندار و یک فرماندار و شهردار بسازد و نسبت به دزدی و فساد نهادهای گوناگون و مقامات شهری و شهرداری و قوه قضاییه و شورای شهر و ماموران مختلف هوشیارشان سازد. واقعا این سریال با این ساختار و حتی با تغییر ساختار می‌تواند برای پرورش و آموزش ملت و رشد فرهنگ مردم موثر و مفید باشد، پس قدر جذابیتش را بدانیم.

سپیده اشرفی
گروه رسانه

از زمانی که «آقای قاضی» روی آنتن تلویزیون رفته، نگاه مخاطب به دادگاه، قضات و مسائل قضایی تغییر کرده است. این را می‌توان از بازخوردهای مخاطبان دریافت کرد. حالا دیگر کاراکتر آقای قاضی با نقش‌آفرینی بهزاد خلج، رنگ و رخ واقعی به خود گرفته و باورپذیر شده است. آقای قاضی چه به لحاظ خرده‌روایت‌های دراماتیک و چه از منظر آموزش مسائل حقوقی و آگاهی‌بخشی به مردم، توانسته رسالت خود را انجام دهد و با مددگرفتن از افراد حرفه‌ای تئاتر که دست بر قضا چهره هم نبودند، روایتی واقعی از دادگاه‌ها را مقابل چشم مخاطب قرار دهد.

سیدمحمد حسینی، سرپرست نویسندگان مجموعه آقای قاضی است که طی این دو فصل، به همراه نویسندگان، روایت‌هایی واقعی از بطن جامعه به مخاطب ارائه کرده است. او درخصوص نوشتن متون این دو فصل به جام جم می‌گوید: آقای قاضی برای حفظ ریتم، آهنگ و بیان خود، همه نویسندگان را به هم‌آوایی می‌رساند. آنچه در هر دو فصل این مجموعه شکل گرفت، حاصل یک فرآیند بود که در نهایت روایت را به اجرا می‌رساند. این فرآیند در فصل یک، قالب دیگری داشت و حدود هفت مرحله طول می‌کشید تا متن در نهایت به تولید برسد.

در فصل دوم تعداد این مراحل کمتر شد و قدری سرعت نگارش بالاتر رفت. آشنایی همکاران با سریال پخش شده هم به این مسأله کمک کرد.

در نهایت ریتم نگارش بالاتر رفت و همکاران هم توانسته بودند به یک انسجام بیشتر برای آشنایی با قلم هم برسند تا مشخص شود هر کسی روی چه موضوعی کار کند و موضوعات تنوع خود را حفظ کنند.

پرداختن به مسائل واقعی مردم

از نکاتی که باید در ارتباط با این مجموعه مطرح کرد، واقعی بودن موضوعاتی است که به آن پرداخته می‌شود؛ مسائلی که خود مردم با آن روبه‌رو هستند و آن‌قدر واقعی است که برایشان قابل باور می‌شود. حسینی در این خصوص می‌گوید: نکته بسیار مهمی که در هر دو فصل برای نگارش اثر مدنظر ما بود، پرداختن به مسائلی بود که مردم و جامعه با آن روبه‌رو هستند. یعنی طبیعی است که بعضی از مسائل حوزه قضایی که ممکن است خشونت و پیچیدگی و در عین حال جذابیت بیشتری داشته و با موضوعات فرامتنی همراه هستند، از دایره نگارش ما خارج شدند. در حقیقت نگاه ما در کل و در هر دو فصل، این بود که به یک وجه آموزشی برای تماشاگر برسیم. می‌خواستیم به گونه‌ای باشد که هر فردی، حتی خود من، وقتی در جامعه زندگی می‌کنیم بدانیم که دارای چه حقوقی هستیم و چه ظرایفی را باید رعایت کنیم.

طبیعی است که در این نوع چیدمان، برخی چیزها که در ساختار قضایی ما هستند، در آقای قاضی هم بارها به آن اشاره شد و پرتکرار شدند. مثلا اگر دقت کرده باشید، تاکید روی مطالعه یک قرارداد پیش از امضای آن، بارها مطرح شده است. این مسأله به دلیل تکرار آن در پرونده‌های قضایی و جدی بودن آن برای

محا

سریال آخر هفته ش

قوه قضاییه است که باعث شد بسیاری از مسائل دعاوی از همین ناحیه شکل بگیرد.

برای همین قصد ما هم این بوده که برای مخاطب تکرار و آن را یادآوری کنیم تا مثلا اگر در قسمت یک دید، در قسمت چهار هم ببیند. در کنار آن، قاضی هم مدام بر آن تاکید کند که مردم باید متن قراردادها را بخوانند و بعد امضا کنند. در حقوق شهروندی یا همسایگی و زیست آپارتمان‌نشینی ما، تلاش این بوده مسائلی را انتخاب کنیم که عمومی باشد. البته بسیاری از پرونده‌ها با موضوع مسائل جنایی را هم داشتیم اما در سپهر کلی و منظومه اصلی مدنظر سریال آقای قاضی جا نمی‌شد و با وجود جذابیت‌هایی که برای خودمان داشت، از آن عبور کردیم و سراغ‌شان نرفتیم.

همراهی جدی قوه قضاییه

اما تولید چنین مجموعه‌ای بدون همراهی قوه قضاییه میسر نیست. حسینی در پاسخ به میزان همراه‌بودن این قوه، این‌طور بیان می‌کند: برخی سوژه‌ها برای پرداخت و تولید بسیار جذاب بود اما چون در گستره موضوعی آقای قاضی جا نمی‌شد، از آن گذر کردیم. اما باید این را بگویم کمکی که قوه قضاییه به ما می‌کند، بسیار قابل توجه است. یکی از مسائل اصلی ما، انشای حکم است. ما در این حوزه مسائل جدی داریم که اختلاف رأی قضات را در پی دارد. برای همین وحدت رویه شکل گرفته است. ما برای این‌که به یک رأی اقناع‌کننده برسیم و تا حد ممکن به اصل واقعیت نزدیک باشد، به کمک قوه قضاییه نیاز داشتیم که واقعا در این حوزه به ما کمک کردند. گاهی در فصل اول به یک موضوع می‌رسیدم و آن را می‌نوشتیم، وقتی انشای حکم تمام می‌شد، با این‌که وکلایی کنارمان بودند و کمک می‌کردند تا واژه‌های مربوطه را

سکانس

ورود «آقای قاضی» به تخلف یک مدرسه

مجموعه «آقای قاضی» در فصل دوم خود تلاش کرده سراغ پرونده‌های ملموس‌تر برود. در یکی از این پرونده‌ها، مسأله تخلف یک مدرسه بررسی شد که به دلیل استفاده خارج از ظرفیت سالن اجتماعات مدرسه، حادثه‌ای برای یکی از دانش‌آموزان رخ داده بود.

ویدئو

موسیقی

اجرای ویژه ارکستر صداوسیما به پاییز می‌رسد

ارکستر سمفونیک صداوسیما قرار است موسیقی عنوان‌بندی مجموعه‌های تلویزیونی را اجرای عمومی‌کند. مهیار مهرآذر، مدیر ارکسترهای مرکز شعر، موسیقی و سرود سازمان صداوسیما درباره اجرای عمومی موسیقی عنوان‌بندی مجموعه‌های تلویزیونی گفت: تمرینات ارکستر سمفونیک از فروردین ۱۴۰۳ آغاز شده و قطعات مختلفی را آماده کرده‌ایم که در فصل پاییز پیش از دهه مبارک فجر اجرا می‌شود. یک بخشی از تمرین قطعات تمام شده و بخشی در حال انجام است. وی درباره قطعاتی که اجرای عمومی می‌شود، گفت: هزار دستان، کیف انگلیسی، امیرکبیر، ولایت عشق، بوعلی سینا، یوسف پیامبر، پهلوانان نمی‌میرند و مختار، از جمله مجموعه‌های تلویزیونی است که تدارک دیده شده است. اجرای عنوان‌بندی‌ها معلوم نیست رایگان باشد، احتمال این‌که بلیت فروشی باشد زیاد خواهد بود، ولی تلاش بر این است که برای مخاطب پرداخت بلیت یا تهیه بلیت سخت نباشد، ولی همه اینها بر می‌گردد به نظر رئیس سازمان صداوسیما.

وی در پاسخ به این سؤال که آیا امکانش هست که خود ارکستر سمفونیک دست به آهنگ‌سازی برای مجموعه‌های تلویزیون بزند، گفت: ما آمادگی داریم در ارکستر سمفونیک اینها را انجام بدهیم.

موج

نقش رادیو اربعین در ترویج فرهنگ عاشورایی

فاطمه میناخانی، گوینده برنامه رادیو اربعین با بیان این موضوع که قبل از آغاز برنامه‌های این شبکه و شروع ماه صفر در حوزه فرهنگ اربعین مطالعه و تحقیق کرد، گفت: این مطالعه شامل بررسی منابع تاریخی، مقالات علمی و تجربیات افرادی بود که در این مسیر سفر کرده‌اند. وی تاکید کرد: به نظرم وقتی گوینده‌ای قرار است اجرای برنامه‌ای را به عهده بگیرد باید نسبت به موضوع اشراف داشته باشد. به‌ویژه برنامه‌هایی که موضوع تخصصی دارند. به همین دلیل من هم قبل از شروع فعالیت رادیو اربعین، مطالعه‌ام را در حوزه فرهنگ اربعین آغاز کردم. در طول این مطالعات، متوجه شدم اربعین ابعاد مختلفی از جمله تاریخ، فلسفه و تأثیرات اجتماعی و فرهنگی دارد و این امر به من کمک کرد تا درک عمیق‌تری از این رویداد پیدا کنم و بتوانم با بینش بیشتری در برنامه‌هایم حاضر شوم. همچنین، مطالعه تجربیات زائران و مصاحبه با افرادی که به کربلا سفر کرده‌اند، باعث شد تا تصویری واقعی‌تر و انسانی‌تر از این سفر و فرهنگ عاشورا به دست آورم.